

Rajatyylittävät palvelut sisämarkkinoilla: tärkeä taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta edistävä tekijä

Tutkimus

Tiivistelmä

Euroopan sisämarkkinat ovat epäilemättä lisänneet hyvinvointia ja vaurautta koko Euroopassa, sillä ne takaavat tavaroiden, pääoman, palvelujen ja työvoiman vapaan liikkuvuuden jäsenvaltioiden välillä. Tässä tutkimuksessa keskitytään kahteen viimeksi mainittuun näkökohtaan ja erityisesti rajatyylittävien palvelujen tarjoamiseen. Rajatyylittävät palvelut edellyttävät usein, että joku henkilö ylittää jäsenvaltioiden välisen rajan. Tämän tyyppisiä palveluja voidaan suorittaa lyhytaikaisilla matkoilla, tai työntekijöitä voidaan lähettää niitä varten pidemmäksi aikaa. Palveluja suorittavien työntekijöiden lähettämistä tilapäisesti ulkomaille säännellään Euroopan unionin direktiiveillä. Säännöillä pyritään luomaan selkeä kehys, jolla taataan tasapuolinen kilpailu ja varmistetaan, että lähetettyjen työntekijöiden oikeuksia kunnioitetaan, jotta sekä yritykset että työntekijät voivat hyötyä täysimääräisesti sisämarkkinoiden tarjoamista mahdollisuuksista. Liian tiukka sääntely voisi kuitenkin vaikeuttaa sellaisten yritysten markkinoillepääsyä, joissa työvoiman tuottavuus on alhaisempaa.

Tässä tutkimuksessa pyritään määrittämään rajatyylittävien palvelujen arvo Euroopan taloudelliselle ja sosiaaliselle yhteenkuuluvuudelle, jotta voitaisiin osoittaa, mitä vaikutuksia Euroopan palvelumarkkinoiden liiallisella sääntelyllä saattaisi olla.

Euroopan unionissa noin **10,9 miljoonaa työpaikkaa** perustui vuonna 2014 palvelujen vientiin rajojen yli muihin unionin jäsenvaltioihin. Rajatyylittävistä palveluista riippuvaisten työntekijöiden kokonaismäärä on lähes kaksinkertaistunut vuodesta 2000. EU:n kokonaistyöllisyys on kohentunut 5,5 prosenttia, kun taas rajatyylittävistä palveluista riippuvainen työllisyys on kasvanut 94 prosenttia. Se on siis **selvästi tukenut työllisyyden kasvua** EU:ssa.

Pienemmät Euroopan maat ja Keski- ja Itä-Euroopan jäsenvaltiot ovat – koko työvoimaansa nähden – vahvemmin läsnä rajatyylittävien palvelujen markkinoilla, mutta suurin osa rajatyylittävästä toiminnasta riippuvaisista työpaikoista sijaitsee tosiasiaassa EU15-maissa. Kyseisistä työpaikoista noin 74 prosenttia sijaitsee näissä maissa, ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Saksassa ja Ranskassa on eniten työntekijöitä rajatyylittäviä palveluja tarjoavissa työpaikoissa. Tämä havainto on yhdenmukainen aikaisemman tutkimuksen kanssa, jossa tarkasteltiin rajatyylittäviä palveluja esitettyjen A1-asiakirjojen määrän pohjalta. Yli 38 prosenttia rekisteröidyistä lähetetyistä työntekijöistä lähetettiin korkean palkkatason jäsenvaltiosta toiseen. Nämä kaksi tulosta osoittavat, että rajatyylittävä palveluvienti on **merkittävä taloudellinen tekijä kaikissa jäsenvaltioissa**. Kokonaismäärien perusteella Yhdistynyt kuningaskunta hyötyy EU:ssa eniten palvelujen sisämarkkinoista. Brexitin seurauksena Yhdistyneessä kuningaskunnassa saattaa olla uhattuna noin 1,7 miljoonaa rajatyylittäviin palveluihin liittyvää työpaikkaa.

Rajatyylittävät palvelut liitetään usein yhteen työvoimavaltaiten tehtävien kanssa. Tutkimus kuitenkin osoittaa, että **työpaikkojen määrä on lisääntynyt** rajatyylittävästä palveluviennistä riippuvaisilla **osaamiskeskeisillä palvelualoilla lähes yhtä paljon kuin työvoimavaltaisilla aloilla**. Rajatyylittävästä toiminnasta riippuvaisten työpaikkojen määrä on kasvanut osaamiskeskeisillä palvelualoilla

77 prosenttia vuodesta 2000. Noin 4,2 prosenttia tällaisten alojen työpaikoista EU28:ssa edellyttää palvelujen vientiä rajojen ylitse. Yksittäisistä talouden aloista ammatillisten, tieteellisten ja teknisten palvelujen tarjonta on kaikkein voimakkaimmin riippuvainen rajatylittävästä palveluviennistä. Noin 13,6 prosenttia kyseisen alan työpaikoista EU28:ssa edellyttää palvelujen vientiä rajojen ylitse. Tämä osoittaa, että rajatylittävät palvelut eivät rajoitu ainoastaan työvoimavaltaisiin työpaikkoihin, vaan niillä on suuri merkitys myös hyvin palkattujen alojen osaamiskeskeisissä tehtävissä.

Mitä tulee taloudelliseen hyvinvointiin ja työllisyyden kasvuun, tutkimuksessa havaittiin **rajatylittävien palvelujen sekä talouden ja työllisyyden kasvun välillä selvä positiivinen yhteys**. Maissa, joissa rajatylittävien palvelujen osuus on suurempi, työllisyys ja bruttokansantuote ovat kasvaneet paljon voimakkaammin kuin maissa, jotka ovat vähemmän aktiivisia rajatylittävien palvelujen markkinoilla. Erityisesti työllisyyden kasvu on vahvasti sidoksissa rajatylittävästä toiminnasta riippuvaisten työpaikkojen osuuteen taloudessa. Rajatylittävistä palveluista riippuvaisten työpaikkojen osuuden yhden prosentin kasvun voidaan odottaa lisäävän maan kokonaistyöllisyyttä 0,013 prosenttia.

Rajatylittävien palvelujen myönteinen vaikutus on nähtävissä **kokonaistalouden lisäksi myös osaamiskeskeisillä palvelualoilla**. Osaamiskeskeisten palvelujen alan työllisyys on kasvanut muita maita voimakkaammin maissa, joissa rajatylittävästä palveluviennistä riippuvaisten osaamiskeskeisten työpaikkojen osuus on suurempi.

Tilastollinen analyysi osoittaa lisäksi positiivisen yhteyden rajatylittävien palvelujen osuuden ja talouskasvun välillä. Rajatylittävien palvelujen osuuden pieneneminen yhdellä prosentilla alentaisi EU28:n yhteenlaskettua BKT:ta arvioiden mukaan noin kahdeksalla miljardilla eurolla. Tämä vaikutus perustuu kuitenkin oletukseen, että vientiä harjoittavilla palvelualoilla tällä hetkellä työskentelevien työntekijöiden työpaikat, jotka ovat riippuvaisia rajatylittävästä palvelujen viennistä, voitaisiin korvata kansallisella kysynnällä, jolloin kokonaistyöllisyys säilyisi ennallaan. Koska rajatylittävästä palvelujen viennistä riippuvaisia työntekijöitä on yhteensä 10,9 miljoonaa, tällaisten palvelujen vientiin sovellettavan sääntelykehysten tiukentaminen vaikuttaa talouteen todennäköisesti huomattavasti enemmän. Vuonna 2014 **rajatylittävän palveluviennin kokonaislisäarvo oli EU28:ssa noin 625 miljardia euroa**.

Rajatylittävien palvelujen myönteiset vaikutukset ovat havaittavissa silloinkin, kun työllisyys pysyy vakaana, ja siksi voidaan olettaa, että palveluja yli rajojen vievien alojen työpaikat vaikuttavat kansalliseen bruttokansantuotteeseen myönteisemmin kuin koko talouden työpaikat keskimäärin.

Tutkimuksessa havaittiin myös **positiivinen yhteys rajatylittävien palvelujen osuuden ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta** kuvaavien indikaattoreiden välillä. Maissa, joissa rajatylittävien palvelujen osuus on suurempi, on keskimääräistä vähemmän köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevia ihmisiä. Lisäksi keskimääräinen onnellisuus ja tyytyväisyys elämään korreloivat positiivisesti rajatylittävästä palveluviennistä riippuvaisten työpaikkojen osuuden kanssa. Rajatylittävistä palveluista riippuvaisten työpaikkojen suurempi osuus näyttää siten **lisäävän keskiarvoihmisen onnellisuutta taloudessa**.

Rajatylittävistä palveluista riippuvaisten työpaikkojen osuuden vaikutus sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen on merkittävä mutta absoluuttisina lukuina ilmaistuna melko vähäinen. Jos rajatylittävien palvelujen osuus kasvaa yhden prosentin, tyytyväisyysindeksi nousee 1–4 pisteen asteikolla 0,0086 pistettä. Aiemmat tulokset ovat osoittaneet rajatylittävien palvelujen edistävän

merkittävästi kokonaistyöllisyyden kasvua, ja siksi työpaikkojen luomiseen ja työllisyyden turvaamiseen liittyvät myönteiset vaikutukset on kuitenkin otettava huomioon, kun arvioidaan rajatylittävien palvelujen arvoa sosiaalisen yhteenkuuluvuuden kannalta.

Rajatylittävän palveluviennin sekä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden, talouskasvun ja erityisesti työllisyyden kasvun välillä voidaan näin ollen havaita selvä positiivinen yhteys. Rajatylittävien arvoketjujen kehittämistä palvelualoilla voidaan siten pitää **tärkeänä Euroopan talouden kasvutekijänä**.

Hyvien elinolosuhteiden yhtenäistäminen EU:ssa on tärkeää eurooppalaiselle yhteiskunnalle. Tämän tavoitteen tukemiseksi EU:n palvelujen sisämarkkinat on suunniteltava niin, ettei yksittäisten maiden välillä ole liian suuria eroja. Rajatylittävien palvelujen tarjonnan liian tiukka sääntely voisi kuitenkin haitata elinolosuhteiden yhtenäistämistä jäsenvaltioissa, sillä se rajoittaisi talouden ja työllisyyden kasvua.

Sääntelykehysten on taattava työntekijöiden oikeudet ja työolot ja -ehdot työpaikoissa, joissa palveluja tarjotaan yli rajojen, mutta samalla on vältettävä liiallista sääntelyä, joka vaikeuttaa merkittävästi rajatylittävien palvelujen tarjontaa. Tässä tutkimuksessa käytetyt tiedot osoittavat, että talouden alojen välillä on eroja siinä, missä määrin ne ovat riippuvaisia rajatylittävistä palveluista. EU:ssa palvelujen vientiin sovellettavat säännöt voivat siis vaikuttaa taloudelliseen toimintaan eri tavoin. Nämä erot olisi otettava huomioon rajatylittävien palvelujen tehokkaassa sääntelyssä. Sisämarkkinoita voidaan tehostaa huomattavasti **soveltamalla sääntöjä ainoastaan sellaisiin palvelualoihin, joilla tarvitaan asianmukaista sääntelyä**.